

Nr 32.

Av herr **Andrén**, om höjning av det i statsverkspropositionen upptagna extra reservationsanslaget till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala.

Trots den övertygande utredning som förebragts rörande Uppsala universitetsbiblioteks trängande behov av ökat anslag för bokinköp m. m. har Kungl. Maj:t tyvärr endast i en mycket ringa mån ansett sig kunna tillmötesgå universitetsmyndigheternas krav på en anslagsökning. Departementschefen har dock — liksom redan hans närmaste företrädare i fjolårets statsverksproposition — oförbehållsamt erkänt behovet av en snar och effektiv höjning av anslagen, härvid bl. a. erinrande därom, att statsmakterna av de krav från statsbibliotekens sida, som närmast stått på dagordningen, hitills endast varit i stånd att tillgodose kungl. bibliotekets med en ökning å 25,000 kr. år 1926. Det ville således synas som om Uppsala universitetsbibliotek nu närmast borde vara i tur att få den under en följd av år påyrkade anslagshöjningen framförd till riksdagens omprövning, och med hänsyn därtill att detta bibliotek ju är och måste vara ett universalbibliotek, företrädande samtliga vid universitetet odlade vetenskaper, alltså — i motsats till kungl. biblioteket — även medicinens och naturvetenskapernas vidsträckta och kostsamma litteraturområden, så kunde man väl ha haft skäl att förvänta, att den nu förordade anslagshöjningen ej skulle ha understigit den för kungl. biblioteket beviljade. Man finner emellertid tyvärr, att i stället för det av universitetsmyndigheterna begärda beloppet å 35,500 kr. har i propositionen endast hemställts om 5,000 kr. Visserligen får det väl förutsättas, att det föreslagna tillskottet endast är avsett att utgöra en provisorisk hjälp, intill dess att det finansiella läget medger en mera avsevärd ökning, men även som sådan betraktat måste det äskade beloppet anses som alltför knappt tillmätt och som absolut otillräckligt för att ens interimistiskt förhjälpa biblioteket ur det verkliga nödläge, vari det för närvarande ovedersägligen befinner sig. Ty att situationen är verkligt allvarlig framgår med all tydlighet av överbibliotekariens i maj avgivna framställning i frågan, vilken utförligt återgivits i propositionen. Men därtill kommer att sedan nämnda hemställan gjordes, framlagts ännu ett aktstycke, som ytterligare starkt understryker det prekära läget och vågan av att vidare undanskjuta frågan om den uppkomna situationens avhjälpande. Det

är bibliotekets årsberättelse för sist förflutna räkenskapsåret 1925/26, ur vars uppgifter och siffror åtskilligt kan utläsas.

Utgifterna för utländska tidskrifter och fortsättningsarbeten befinna sig alltså i stark stegring, tydligen i främsta rummet beroende på den enorma prisförhöjningen å tryck i allmänhet och å dessa slag av publikationer i synnerhet. Totalutgiften för dessa poster har under angivna år stigit till den avsevärda summan av kr. 44,637:76 (emot kr. 21,892:69 år 1914). Det är särskilt de tyska medicinska och naturvetenskapliga facktidskrifterna som genom sin ofantliga fördyring kräva avsevärda belopp. De exempel å prisökningar som meddelas i statsverkspropositionen kunna suppleras med bl. a. följande uppgifter.

Flera av de tidskrifter, för vilka uppgift å priser för 1925 där meddelades, ha ytterligare fördyrats under år 1926. Så t. ex. kostade senaste fullständigt utkomna band av Virchows Archiv für pathologische Anatomie (Bd 261) kr. 75:14 (1914: kr. 14:40), och prenumerationen under budgetåret 1925/26 betingade i sin helhet en kostnad av kr. 278:19 emot kr. 57:60 år 1914. — Jahresberichte üb. d. ges. Physiologie u. exp. Pharmakologie Bd 1 (1923) kr. 31:50; Bd 2 (1924) kr. 60:—; Bd 3 (1925) kr. 102:60; Bd 4 (1925) kr. 79:20; Bd 5 (1926) kr. 167:40. — Jahresberichte über d. ges. Chirurgie Jahrg. 18 (tr. 1916) kr. 21:30; Jahrg. 26 (tr. 1922) kr. 42:25; Jahrg. 28 (tr. 1925) kr. 51:20; Jahrg. 29 (tr. 1925) kr. 79:20; Jahrg. 30 (tr. 1926) kr. 62:20. — Gegenbauers Morpholog. Jahrbuch: 1914 (Bd 48) kr. 39:60, 1926 (Bd 55) kr. 74:34. — Ergebnisse d. Physiologie 1914 (Jahrg. 14) kr. 19:80, 1926 (Jahrg. 24) kr. 51:30. — Ergebnisse d. Hygiene, Bakteriologie etc. 1914 (Bd 1) kr. 18:—; 1926 (Bd 8) kr. 70:20. — Jahresbericht über d. ges. Ophthalmologie Jahrg. 47 (1920, utg. 1922) kr. 17:50, Jahrg. 51 (1924, utg. 1926) kr. 52:20. — Zentralblatt für Hals-, Nasen- u. Ohrenheilkunde Bd 1 (1922) kr. 22:40; Bd 8 (1926) kr. 54:—. — Biochemische Zeitschrift 1914 (Bd 58—67) kr. 126:—; budgetåret 1925/26 (Bd 160—172) kr. 324:—. Fortschritte auf. d. Gebiete d. Röntgenstrahlen 1914 kr. 27:—; 1925/26 kr. 88:20. — Mathematische Annalen 1914 (1 bd pr år) kr. 18:—; 1925/26 (2 bd pr år) kr. 122:40. — Zeitschrift für d. ges. Neurologie u. Psychiatrie 1915 (Bd 27—30) kr. 86:40; 1925/26 (Bd 97—102) kr. 329:21.

Givetvis skulle exempen kunna mångfaldigas, men de anförda torde tillfyllest ådagalägga, att priserna i många fall fördubblats och icke sällan mångdubblats i förhållande till förkrigspriserna, ävensom att stegringen alltså fortgår. Med fog torde det kunna sägas, att de medicinska och naturvetenskapliga disciplinerna på detta område alltmer hota att taga så stor del av de disponibla medlen i anspråk, att andra vetenskaper få stå tillbaka. En inskränkning av tidskriftsstocken har också visat sig vanskelig att genomföra: i en tid då fördyringen gjort det omöjligt för den enskilde forskaren att själv hålla sig med ens de ledande publikationerna i hans

fack, blir det så mycket nödvändigare att dessa hållas tillgängliga på biblioteken. Bibliotekets starkt utvecklade bytesförbindelser tillföra institutionen många värdefulla periodica, men om flertalet av de stora ledande fackorganen gäller att de publiceras av förläggare och icke kunna erhållas på bytesvägen.

Fördyringen av tidskrifter och monografiserier hotar att fullständigt kringskära bibliotekets möjlighet till andra inköp. Ehuru ytterst betänkliga luckor förefinnas i det äldre bokbeståndet — en följd av de otillräckliga anslag som i äldre tid utgått — har under det senaste räkenskapsåret för antikvariska inköp endast kunnat användas kr. 5,845: 35 (år 1914 utgjorde motsvarande belopp kr. 11,808: 35). Och ifråga om den i bokform utkommande litteraturen är det ju påtagligt, att ett universitetsbibliotek med hänsyn till den vetenskapliga produktionens växande rikedom, föranledd dels av forskningsarbetets ökade intensifiering, dels av vetenskapens fortgående utsträckning till nya forskningsområden, är nödsakat att även normalt räkna med en successiv stegring av anskaffningsbehovet. Men för universitetsbibliotekets del ha ju upprepade gånger från biblioteksledningens och universitetsmyndigheternas sida framförts klagomål över omöjligheten att med nuvarande anslag tillgodose ens det mest trängande inköpsbehovet: även synnerligen rimliga framställningar ha esomoftast måst avvisas, viktiga serieverk, vilkas inköp avbröts 1914, ha icke kunnat återupptagas till komplettering och fortsättning, standardverk i olika vetenskaper, vilka ovillkorligen borde finnas i biblioteket, ha ej kunnat anskaffas o. s. v. Och ehuru litteraturanskaffningen även under senaste budgetår hållits nere långt under det förefintliga behovet — om än icke i fullt samma grad som under de närmast föregående åren —, så har överbibliotekarien sett sig nödsakad att överskrida budgeten med ett icke obetydligt belopp, kr. 16,683: 51. Denna nödfallsutväg, möjliggjord endast genom förskott från universitetets sida, har tydligen varit att föredraga framför andra alternativ, som möjligen stått till buds, nämligen att avbryta anskaffningen av ett antal dyrbara tidskrifter och serieverk, en desperat åtgärd, som säkerligen icke någon ansvarskännande bibliotekschef skulle vilja tillgripa annat än i sista hand. Det visar sig nu, att det belopp, som under året använts till inköp av nya böcker (kr. 17,031: 27), rätt nära motsvarar den uppkomna bristen, vilket ju med andra ord innebär att biblioteket näppe-ligen skulle ha haft några medel överhuvud att disponera för inköp av nya böcker. Och under det nu löpande budgetåret, då den uppkomna bristen måste avverkas, torde anskaffning av nyutkommen litteratur väl få inhi-beras så gott som fullständigt. Ty att inskränka inbindningen utöver vad som redan skett torde icke vara möjligt, och med någon nedgång i expens-utgifterna, som här — i motsats mot vad fallet är i kungl. biblioteket — ävenledes skola bäras av materialanslagen, torde man knappast ha att räkna.

Det synes uppenbart, att statsmakterna ej kunna ta på sitt ansvar att låta

detta oeffterrättighetstillstånd längre fortgå. Det är vårt lands största bibliotek det här gäller, det är forskningsarbetet vid vårt äldsta och största universitet som blir lidande på en förlängning av den ohållbara situation, vari lärosätets viktigaste och mest centrala institution råkat: universitetsbiblioteket är ju de humanistiska, de teologiska och de juridiska vetenskapernas huvudinstitution, men har dessutom som nämnt att tillgodose den medicinska och naturvetenskapliga forskningens egentliga litteraturbehov. Jag är fullt medveten om att den statsfinansiella situationen kräver den allra största återhållsamhet i fråga om beviljandet av nya eller ökade anslag, men jag måste beteckna det som en olyckligt anbragt sparsamhet att i så hög grad som här hotar att bli fallet förmena vetenskapsmännen tillgång till deras viktigaste, mest oumbärliga arbetsmaterial och arbetsredskap — böckerna. Lamslår man forskningen på denna vitala punkt, så kunna icke — synes mig uppenbart — de ofantliga kostnader staten i övrigt åtagit sig för universitetet ens tillnärmelsevis göras så fruktbärande som man eljest borde ha rätt att förvänta.

Jag måste emellertid anse, att det med hänsyn till det finansiella läget tyvärr icke är möjligt att för närvarande i full utsträckning upptaga universitetsmyndigheternas hemställan. Jag inskränker mig därför till att föreslå en del av det äskade beloppet eller 15,000 (i stället för de av Kungl. Maj:t föreslagna 5,000 kr.) och finner så mycket större skäl att för närvarande förorda detta belopp, som detsamma ungefärligen om också icke fullt motsvarar det underskott i institutionens budget, som även med en varsam nyanskaffning av litteratur icke synes låta sig undvikas.

Jag hemställer alltså,

att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1927/28 höja det till universitetsbiblioteket i Uppsala för närvarande utgående extra reservationsutslaget å 44,500 kr. (som i Kungl. Maj:ts proposition förordats uppgå till 49,500 kr.) med 15,000 kr. till 59,500 kr.

Stockholm den 18 januari 1927.

Georg Andrén.